

УДК 37.035:355.01:378

Сергій Анатолійович Кучинський,

викладач кафедри тактичної та спеціальної фізичної підготовки, Харківського національного університету внутрішніх справ.

<https://orcid.org/0000-0001-8037-6849>

Віктор Анатолійович Ясько,

кандидат військових наук, доцент, викладач кафедри тактичної та спеціальної фізичної підготовки, Харківського національного університету внутрішніх справ.

<https://orcid.org/0000-0002-4905-083X>

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНИХ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТИРІВ МОЛОДІ У СУЧАСНІЙ ВИЩІЙ ШКОЛІ

У статті акцентується увага на особливостях формування військово-патріотичних ціннісних орієнтирів молоді у сучасній вищій школі. Висвітлюються пріоритетні аспекти формування цінностей в умовах сьогодення.

Ключові слова: військово-патріотичне виховання; ціннісні орієнтири; молодь; захисник Вітчизни.

Реалії сьогодення підтверджують той факт, що виховання сучасної молоді не може обійтися без формування ціннісних орієнтирів патріотичного, національного, демократичного та громадянського спрямування. В умовах війни України з рф актуальність формування військово-патріотичних ціннісних орієнтирів молоді ні у кого не викликає заперечень. Саме такої точки зору дотримуються відомі вітчизняні вчені І. Бех, Н. Ничкало, В. Кремень, О. Сухомлинська, М. Евтух та ін. Як зазначає академік І. Бех “Сучасне реформування освіти кардинально відрізняється від усіх попередніх реформ тим, що вперше здійснюється не на основі державно-класових ідеологічних

запитів, а за ідеями ціннісно-сміслового буття людини, за логікою її історичного розвитку” [“Виховання особистості”, С.29].

Зауважимо, військово-патріотичний аспект виховної діяльності розглядається, як любов до Батьківщини, відповідальність за її долю і готовність служити її інтересам, а в разі потреби самовіддано боронити здобутки свого народу.

Мета статті: висвітлити ключові аспекти формування військово-патріотичних ціннісних орієнтирів молоді у сучасній вищій школі.

Акцентуємо увагу на тому, що *патріотизм* як соціально-психологічне почуття має широку гамму проявів: від гордості за досягнення Вітчизни, поваги до історичного минулого, дбайливого ставлення до народної пам’яті, збереження та опанування національними і культурними традиціями до гіркоти переживань за невдачі і втрати рідної країни, страждань через її біди. Зазначимо, що в умовах сьогодення, а саме в умовах військових реалій *патріотизм пов’язаний із вимогою самовіддано й мужньо захищати Вітчизну, відстоювати її інтереси*. Безперечно, сьогодні викладачі мають можливість формувати світогляд молоді у контексті військово-патріотичних ціннісних орієнтирів та традицій нашої держави. Зазначимо, даний аспект виховної діяльності носить своєчасний та актуальний характер (див. рис. 1).

Вважаємо за доцільне зазначити, що *колективна* форма виховної діяльності разом з індивідуальною у контексті військово-патріотичного виховання є надзвичайно важливою. Так, ми маємо усвідомлювати, що ідея виховання особистості в колективі (а особливо у військовому аспекті, де кожен захищає не тільки себе, але в першу чергу свого побратима, товариша, країну) за своєю суттю є природньою необхідністю, породженням соціальної діяльності людства. Підкреслимо, що вона міцно закорінена в менталітеті українського народу. Зауважимо, *колектив – це соціально значима група людей, які об’єднані спільною метою та узгоджено діють у напрямі досягнення означеної мети, у нашому випадку захист інтересів країни*. Наголосимо, що саме у такому

мотивованому колективі формуються захисники Вітчизни, які головними завданнями для себе визначають пріоритети Батьківщини, захист її рубежів.

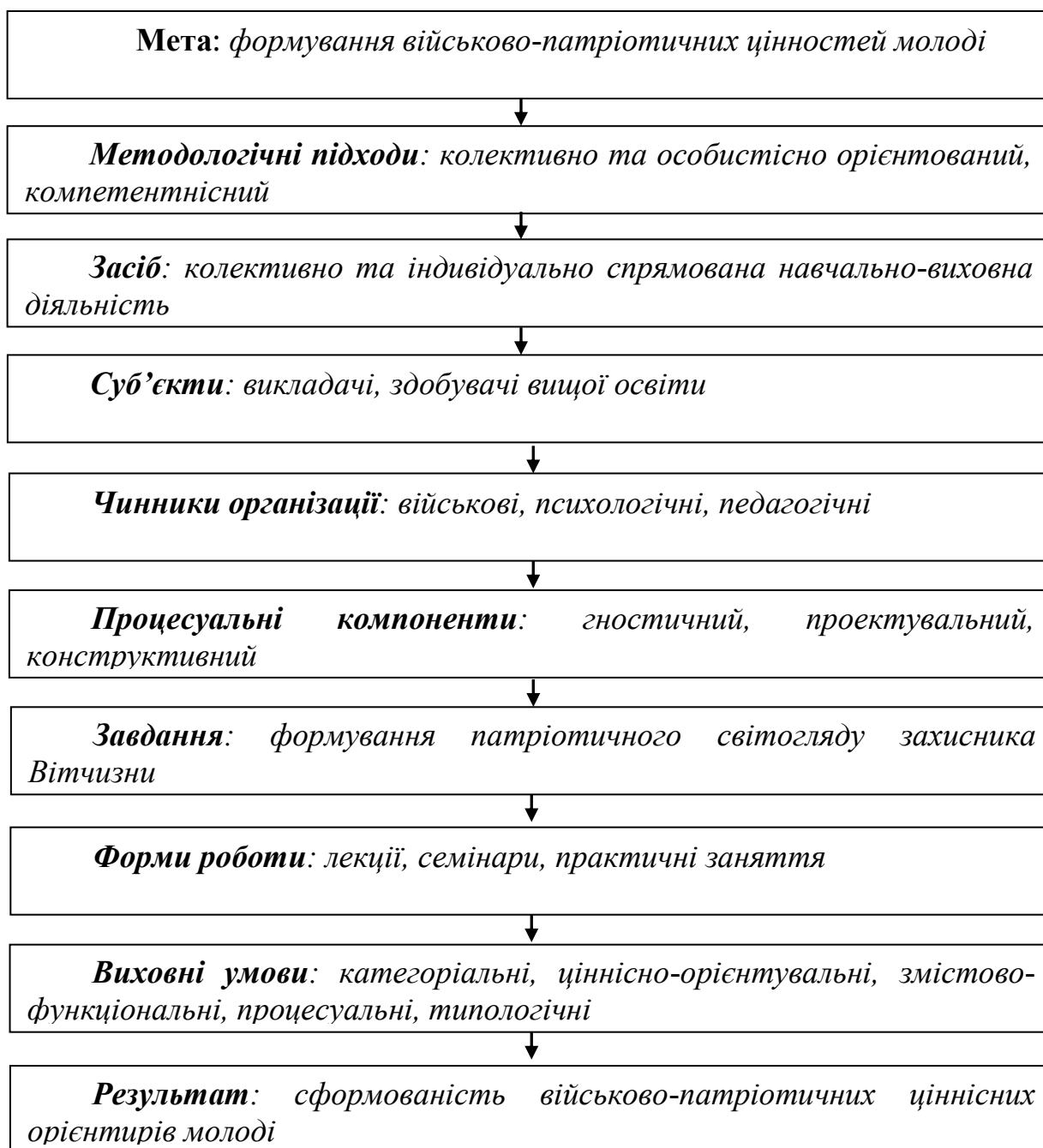

Рис. 1. Ключові аспекти формування військово-патріотичних ціннісних орієнтирів молоді.

Зазначимо, розглядаючи специфіку колективних взаємин, психологи вказують на такі характерні для колективу ознаки:

- самовизначення у колективі (свідомий вибір своєї позиції);

- ідентифікація (ототожнення себе з колективом, його цілями та цінностями);
- характер мотивації міжособистісного вибору (стосунки будуються на ціннісно-орієнтаційній основі, у нашому випадку військово-патріотичні);
- висока референтність міжособистісних взаємин (вибіркове ставлення до партнерів у військово-колективній взаємодії на підставі визнання її авторитету, значимості, позиції);
- згуртованість військового колективу та обов'язкова взаємна відповідальність його членів.

Вважаємо за доцільне підкреслити, що у військовому колективі повинна завжди домінувати взірцева військова дисципліна, потреба у спільній меті, виконання поставлених завдань, вірність присязі народові України. Все це можливо досягнути саме у форматі цілеспрямованої колективної виховної діяльності.

Таким чином, у формуванні захисника Вітчизни військовий колектив як вища форма групових стосунків – безперечно багатофункціональне явище (див. рис. 2).

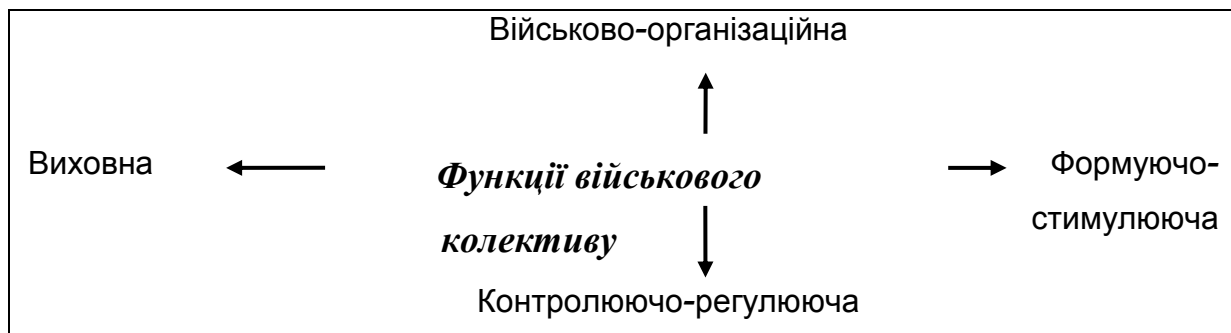

Рис. 2. Функціональні аспекти військового колективу.

Зауважимо, що сучасна педагогічна наука, розглядаючи колектив як засіб виховання, зустрічається з думкою деяких вчених про те, що колективне виховання суперечить особистісно зорієнтованому підходу. Втім, багато вчених (С. Мартиненко, Л. Хоружа, А. Мудрик та ін.) вважають, що вони не тільки не суперечать, а навпаки, лише у комплексі дають змогу успішно формувати особистість захисника Вітчизни.

Необхідно акцентувати увагу на тому факті, що військовий колектив багатонаціональний (згадаємо, що в Україні проживає понад 100 національностей), але всі вони є громадяни України, які розглядають державу в якій народилися й проживають, як головну *цінність*. Події, які сьогодні відбуваються в нашій країні підтверджують той факт, що як що ти відчуваєш себе громадянином та патріотом України, дбаєш про її незалежність і процвітання, тоді військовий обов’язок по захисту її інтересів, стане для тебе почесним та обов’язковим явищем.

У контексті вище зазначеного підкреслимо, що патріотизм також нерозривно пов’язаний з *культурою міжнаціональних відносин*. Зауважимо, поняття “патріотизм” включає:

- почуття прихильності до того місця, де людина народилася і виросла;
- поважне ставлення до рідної мови;
- турботу про інтереси Батьківщини та її захист;
- прояв цивільних почуттів і збереження вірності державі;
- гордість за соціальні і культурні досягнення своєї країни;
- відстоювання її волі і незалежності;
- поважне ставлення до історичного минулого держави;
- поважне ставлення до звичаїв і традицій свого народу;
- прагнення бути корисним своїй Батьківщині.

Підкреслимо, до змісту поняття “культура міжнаціональних відносин” входять такі положення:

- повага до людей різних національностей;
- дотримання морального такту стосовно мови, до національних звичаїв і традицій інших народів;
- прояву інтересу до досягнень культури і життя інших держав і народів;
- прагнення розвивати загально людські цінності.

Цілком очевидно, що виховання – це соціально обумовлений процес, воно завжди визначається конкретними потребами суспільства. В умовах сьогодення, безперечно, такою потребою виступає й військово-патріотичне виховання молоді, тобто громадянського *потенціалу* країни. Сучасна молодь усвідомлюючи військову ситуацію в країні відчуває потребу у захисті її національних інтересів, розглядаючи себе її захисниками. Наголосимо, що виховання громадської культури не може відбуватися без пріоритету патріотичного виховання, ціннісного ставлення до Батьківщини, її культури, мови, традицій, усвідомлення своєї відповідальності за її долю. Зазначимо, військово-патріотичне виховання полягає у формуванні в молоді національної свідомості й самосвідомості, гордості й гідності, утвердження у свідомості молодих людей почуття обов'язку, честі, совісті, любові до українського народу, ненависті до тих, хто зазіхає на його незалежність і волю, територіальну цілісність держави. Безперечно, із змістової точки зору військово-патріотичне виховання в сучасних умовах – це, насамперед, становлення національної свідомості, почуття належності до рідної землі, народу; *потреба й військове вміння захищати інтереси власної держави*. Цей процес має *три етапи*, що відповідно характеризуються різними рівнями засвоєння національних й військово-патріотичних цінностей. На першому етапі здійснюється *етнічне самоусвідомлення*; на другому етапі – *громадянсько-патріотичне самоусвідомлення*; на третьому етапі – *військово-патріотичне самоусвідомлення*.

Отже, зауважимо, що сьогодні популяризація військово-патріотичних ціннісних орієнтирів є важливим аспектом у формуванні світогляду майбутніх захисників вітчизни.

Список бібліографічних посилань

1. Андрущенко В. Культура. Ідеологія. Особистість. К., 2002. С. 75–103.

2. Бех І. Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн. 1 : Особистісно-орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: Наук. Видання. К. : Либідь, 2003. 280 с.
3. Бех І. Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн. 2 : Особистісно-орієнтований підхід : науково-практичні засади. К. : Либідь, 2003. 344 с.
4. Бех І. Д. Особистісно-зорієнтоване виховання : Науково-метод. Посібник. К. ІЗМН. 1998. 204 с.
5. Кучинська І. О. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник. Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д. Г., 2020. 292 с.
6. Мартиненко С. М. Загальна педагогіка: Навч. посіб. К. МАУП. 2002. 176 с.
7. Стельмахович М. Теорія і практика українського національного виховання. Посібник для вчителів. Івано-Франківськ. Лілея НВ. 1996. 180 с.
8. Теоретичні питання освіти та виховання : Збірник наукових праць. Випуск 15. За загальною редакцією академіка АПН України Євтуха М. Б., укладач – О. В. Михайличенко. К. Видавничий центр КДЛУ, 2001. 146 с.
9. Фіцула М. М. Педагогіка. Навч. посіб. К. Академвидав. 2007. 560 с.